

аудиторских услуг по объемам оказанных услуг, количеству заказов, среднему доходу субъекта аудиторской деятельности и средней стоимости одного заказа в региональном разрезе демонстрирует признаки высокой концентрации в наиболее доходном сегменте рынка, и свободной конкуренции в более дешевых сегментах и менее экономически развитых регионах. Таким образом, предположение о квазиконкурентном характере рынка аудиторских услуг Украины доказано.

Ключевые слова: рынок аудиторских услуг, концентрация аудиторских фирм, конкуренция на рынке аудиторских услуг.

Plastun O.L., Makarenko I.A. The concentration in audit market in Ukraine and the convergence of accounting and audit.

The audit market of audit services in Ukraine raises important object of study in light of the EU integration and the convergence of accounting and audit systems to ensure free market competition. On the basis of a simple average it was established that the national audit market in terms of services provided, the number of orders, average revenue of audit entity and the average cost per order on regional level showing signs of high concentration in the most profitable segment of the market and free competition in a cheap segments and less economically developed regions. So assumptions about the quasi-competitive nature of audit services market Ukraine was proved.

Keywords: audit services, market concentration of audit firms, competition in the audit market.

Дата надходження до редакції: 29.01.2016 р.

Рецензент: д.е.н., професор Борисова В.А.

УДК 338.242:338.434 (477)

АГРАРНІ РОЗПИСКИ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Н. Г. Маслак, к.е.н., доцент, Сумський національний аграрний університет

У статті досліджуються основні інструменти фінансово-кредитного забезпечення аграрних підприємств. Обґрунтовані умови використання аграрних розписок для забезпечення потреби в ресурсах сільськогосподарських підприємств різних видів. Визначені можливості та загрози застосування аграрних розписок малими та середніми аграрними підприємствами України.

Ключові слова: фінансово-кредитне забезпечення, аграрний сектор економіки, малі аграрні підприємства, аграрна розписка.

Постановка проблеми. Розгляд аграрного сектору економіки будь-якої країни передбачає визначення його місця у забезпеченні внутрішніх потреб населення в продовольстві та потреб підприємств в сировинній базі, а також встановлення можливих обсягів надходжень від експорту продукції даного сектору та зовнішнього інвестування для його розвитку. Агропродовольчий ланцюг являє собою взаємовигідний зв'язок виробників сировини, перевізників (трейдерів, імпортерів / експортерів), переробників, торговців (роздрібних та гуртових) та кінцевих споживачів. При цьому, як зазначають науковці [1], ці ланки «об'єднуються разом з метою створення доданої вартості на основі розуміння спільної вигоди і справедливого розподілу досягнутого результату» [1, С. 23]. В Україні склалася ситуація, в якій виробництво економічно вигідної продукції сільськогосподарства, поряд із можливістю виконувати майже всі функції зазначеного агроланцюга, зосереджені у великих вертикально інтегрованих формуваннях – агрохолдингах. У 2014 р. агрохолдингами було вироблено більше 20% продукції в Україні, в користуванні та управлінні 10 найбільших агрохолдингів України знаходиться близько 7,5% сільськогосподарських угідь Украї-

ни. За таких умов, малі та середні виробники сільськогосподарської продукції потребують цілеспрямованої державної підтримки, направленої на створення умов для участі таких виробників в інтегрованих формуваннях (індивідуальне та/або колективне партнерство). В іншому випадку, малі та середні виробники та переробники не зможуть конкурувати та будуть витіснені з прибуткового ринку. Ці ж питання виникають і в частині фінансово-кредитного забезпечення аграрних підприємств.

Для забезпечення діяльності підприємства звичайно використовують власні та залучені фінансові ресурси. Серед останніх відомі: кредитування, в тому числі банківське та іпотечне, ф'ючерсні механізми, інструменти фондового ринку, послуги лізингових, факторингових та страхових компаній. Проте, так як аграрний бізнес має певні властиві йому особливості, це накладає відбиток на інструменти накопичення та використання фінансових ресурсів у цьому секторі економіки [2, 3]. Одним із інструментів, що покликаний забезпечувати фінансування вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції, особливо малих та середніх, є аграрні розписки. За допомогою них виробники можуть за спрощеною

процедурою отримувати кредити для фінансування своєї поточної діяльності під заставу майбутнього врожаю.

На законодавчому рівні в Україні цей інструмент з'явився у 2012 році після прийняття відповідного закону, проте, банки, державні інститути, представники міжнародних фінансових організацій, приватні кредитори і самі аграрії серйозно заговорили про нього тільки після наявності практичних результатів його застосування [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання впровадження та використання альтернативних кредитних інструментів підприємствами агропромислового комплексу розглядаються багатьма вченими та практиками. Вагомий внесок у розробку механізму запровадження та обігу аграрних розписок в Україні зробили такі вітчизняні науковці та практики, як: Андрієвський В.Є. [5, 6], Калетнік Г.М. [7, 8], Клименко В.Г. [9], Ключа С.О. [6, 10], Лупенко Ю.О. [2, 3], Рабенко С.Л. [11, 12], Сеперович Н.В. [5], Стойко О. Я. [13], Терещук С.М. [5, 6, 8], Феценко В. В. [2, 3] та ін. Цими фахівцями детально вивчений та представлений досвід використання аграрних розписок в Бразилії, результати розроблених механізмів обігу знайшли своє відображення в Законі України «Про аграрні розписки» [14]; обґрунтовані переваги та недоліки використання даного інструменту для всіх учасників процесу; визначені основні етапи поступового впровадження аграрних розписок в діяльність фермерських господарств всіх областей України.

Значна кількість публікацій, щодо обігу аграрних розписок, присвячена юридичним питанням. В цьому напрямку заслуговують на увагу напрацювання Коваленко Т. [15, 16, 17,], Блінова Є. [18] та Сьомченкова О. А. [19].

Практичні аспекти використання аграрних розписок знайшли відображення в публікації Лугового М. [20].

Однак, окремі питання теорії і практики альтернативного кредитування підприємств аграрного сектору шляхом використання аграрних розписок вимагають подальшого дослідження. До них належить визначення можливостей і загроз використання даного інструменту фермерськими господарствами України: на рівні держави - через можливе збільшення бартерних операцій, на рівні

виробників – через загрозу передачі землі на доощування продукції у випадку неможливості виконання зобов'язань за товарною розпискою. Крім того, відсутні дослідження в напрямку визначення економічної ефективності запровадження аграрних розписок в Україні, враховуючи загальну вартість реалізації проекту, рівень можливого задоволення потреби в фінансових ресурсах виробників за рахунок використання розписок та загального залучення ресурсів в аграрний сектор економіки, а також рівень ризиковості для фермерських господарств втратити контроль над власним бізнесом. І останнє, яким чином потрібно розширювати інші джерела фінансово-кредитного забезпечення малих та середніх аграрних підприємств, в тому числі і вже існуючі, щоб аграрні розписки стали одним із альтернативних варіантів фінансування, а не єдиним доступним, проте ризиковим.

Метою даного дослідження є визначення можливостей і загроз використання аграрних розписок фермерськими господарствами України на кожному етапі їх обігу. Для реалізації поставленої мети були поставлені та вирішені наступні завдання: проаналізувати ефективність фермерських господарств України, визначити загальну потребу таких господарств в залучених ресурсах, обґрунтувати можливі джерела фінансово-кредитного забезпечення, визначити можливості використання аграрних розписок різних видів з точки зору їх доступності, витратності та ризиковості для всіх учасників.

Виклад основного матеріалу. Оцінюючи розвиток сільського господарства України, слід відзначити, що в останні роки відбувається зростання ефективності аграрного виробництва. Виробництво сільськогосподарської продукції в Україні відбувається підприємствами різних організаційно-правових форм господарювання. Так, кількість та діючих сільськогосподарських підприємств у сільському господарстві станом на 1 листопада 2014 року становила 52543 одиниці, що менше на 3087 одиниць у порівнянні з попереднім періодом (див. табл. 1). При цьому тенденція до зменшення кількості за період, що обраний для аналізу, спостерігається за всіма видами підприємств.

Таблиця 1

Кількість та структура діючих сільськогосподарських підприємств у сільському господарстві станом на 1 листопада, одиниць

Вид підприємства	2011		2012		2013		2014	
	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Усього	56247	100,0	56056	100,0	55630	100,0	52543	100,0
Господарські товариства	8080	14,4	8235	14,7	8245	14,8	7750	14,8
Приватні підприємства	4244	7,5	4220	7,5	4095	7,4	3772	7,2
Кооперативи	917	1,6	848	1,5	809	1,5	674	1,3
Фермерські господарства	40965	72,8	40676	72,6	40752	73,2	39428	75,0
Державні підприємства	310	0,6	296	0,5	269	0,5	228	0,4
Підприємства інших форм господарювання	1731	3,1	1781	3,2	1460	2,6	691	1,3

Джерело [21, С 49]

У 2014 році в сільському господарстві України господарську діяльність здійснювали 7750 господарських товариств; 3772 приватних підприємств; 674 кооперативів; 228 державних підприємств; 39428 фермерських господарств. Доцільно відзначити, що при зменшенні кількості фермерських господарств, відбулося збільшення їх питомої ваги в загальній кількості підприємств до 75,0% при відносній стабільності присутності гос-

подарських товариств. Негативним, на наш погляд, є зменшення як кількості, так і частки кооперативів, як однієї з партнерських форм об'єднання малих та середніх підприємств з 917 одиниць в 2010 році до 674 одиниць в 2014 році. В структурі валової продукції сільського господарства у 2014 році продукція фермерських господарств становить всього 7,6% (див. табл. 2).

Таблиця 2

Валова продукція сільського господарства за основними групами виробників у 2014 році (у постійних цінах 2010 року)

Категорії господарств	Валова продукція		У тому числі			
			продукція рослинництва		продукція тваринництва	
	млн. грн.	у відсотках до підсумку	млн. грн.	у відсотках до підсумку	млн. грн.	у відсотках до підсумку
Усі категорії господарств	251438,6	100,0	177707,9	100,0	73730,7	100,0
Сільськогосподарські підприємства	139058,4	55,3	105529,5	59,4	33528,9	45,5
у тому числі державні сільськогосподарські підприємства	2268,2	0,9	1833,2	1,0	435,0	0,6
недержавні сільськогосподарські підприємства	136790,2	54,4	103696,3	58,4	33093,9	44,9
<i>з них фермерські господарства</i>	<i>19188,8</i>	<i>7,6</i>	<i>17847,0</i>	<i>10,0</i>	<i>1341,8</i>	<i>1,8</i>
Господарства населення	112380,2	44,7	72178,4	40,6	40201,8	54,5

Джерело [21, С 45]

У власності та користуванні фермерських господарств в 2014 році знаходилося 4,6 млн. га сільгоспугідь, у т.ч. 4,5 млн. га ріллі. У 2014р. відбулося подальше укрупнення фермерських господарств: на одне господарство в середньому припадало 117,2 га сільськогосподарських угідь, у т.ч. 13,8 га ріллі (на 8,0 % більше, ніж у попередньому році). Орендовані землі фермерських господарств складали 78,4% загальної площі землі в їх користуванні.

Особливості функціонування фінансів різних організаційно-правових форм у сільському господарстві пов'язані насамперед із джерелами формування й використання фінансових ресурсів, а більшою мірою - з можливістю використовувати різні джерела, доступність до них. Так, розміщення агрохолдингами певної частки акцій на міжнародних біржах, відкриває зовнішні ринки кредитного фінансування, і великі компанії залучають кредити за низькими ставками. Банківське кредитування на сьогодні для сільськогосподарських товаровиробників є практично недоступним джерелом. Це обумовлено, з одного боку, проблемами банківського сектору економіки, а з іншого, вимогами банків до кредитоспроможності позичальників, забезпеченням та платою за кредитні ресурси. По суті на сьогодні малим та середнім сільськогосподарським підприємствам приходить розраховувати переважно на власні кошти. Головним джерелом фінансування підприємств агробізнесу залишається внутрішнє самофінансування з прибутку і особистих заощаджень.

«Недостатнє фінансування сільського господарства, низький рівень кредитування сектору у порівнянні з подібними країнами, ускладнений

доступ до банківських кредитів та ресурсів міжнародних фінансових організацій є однією з основних перешкод для подальшого розширення та інвестицій» [22].

В умовах, коли можливості зовнішнього фінансування через банківський кредит обмежені для сільгоспвиробників, виробники змушені продати відразу більшу частину нового врожаю, щоб забезпечити оборотний капітал.

Досвід зарубіжних країн в частині функціонування механізму фінансово-кредитного забезпечення свідчить про те, що класичні схеми кредитування аграрних підприємств банками, особливо малих та середніх, поєднуються з альтернативними. Такі схеми передбачають, що кредиторами, крім банківських установ, можуть бути будь-які підприємства із агровиробничого ланцюга створення доданої вартості, включаючи поставальників матеріально-технічних ресурсів, засобів захисту рослин, перевізників, переробних підприємств тощо. Проте, якщо мова йде про товарний вид кредитних відносин, то в межах держави він повинен бути обмежений, так як розвиток бартерних операцій негативно впливає на розвиток товарно-грошових відносин.

З метою збільшення кількості інструментів фінансування вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції, а також розширення доступу малих та середніх підприємств до фінансових ресурсів було прийнято Закон України «Про аграрні розписки» від 06.11.2012 (далі – Закон), що набув чинності 19.03.2013 року. Цим законом для виробників сільськогосподарської продукції було запроваджено механізм залучення коштів (точніше – вартостей у матеріальному вигляді) для своєї діяльності під заставу майбутнього

врожаю – інститут аграрних розписок.

Відповідно до ст. 1 Закону «аграрна розписка – це товаророзпорядчий документ, що фіксує безумовне зобов'язання боржника, яке забезпечується заставою, здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти на визначених у ньому умовах» [23]. Іншими словами, виробник аграрної продукції зможе отримати гроші на посівну, виробництво або іншу потребу в обмін на гарантію пізніше у визначеній в розписці час поставити продукцію, чи оплатити розписку. Привабливість механізму аграрних розписок для сільськогосподарських виробників полягає у безумовності зобов'язань виробника здійснити належну оплату, простоті оформлення та обороту цього інструменту в цілому, забезпеченні заставою майбутнього врожаю з визначеної земельної ділянки, можливості розрахуватися по розписці наступним урожаєм, функціонування єдиного реєстру аграрних розписок з можливістю пошуку обтяжень як по конкретній особі, так і по земельній ділянці.

«Завдяки використанню такого інструменту в Бразилії обсяги кредитування аграрного сектору щорічно складають 5 млрд. доларів США, а сільськогосподарські товаровиробники змогли збільшити валове виробництво і урожайність своєї продукції. За оцінками експертів, економічна доцільність уже в перший рік впровадження аграрних розписок оцінювалась в 2-3 млрд. грн. для сільськогосподарських товаровиробників. У перспективі аграрними розписками планувалось охопити близько 30 % коштів від початальників матеріально-технічних ресурсів, трейдерів, переробних підприємств, а також близько 5% коштів банківських структур. Тобто очікувалось, що введення в обіг аграрних розписок дозволить поступово наблизитися до 45-50 млрд. грн. на рік, які можуть бути залучені аграрними підприємствами за допомогою цього механізму» [24].

В Україні пілотним регіоном для впровадження аграрних розписок була обрана Полтавська область. В 2015 році були включені Вінницька, Черкаська та Харківська області. Ці області були обрані на підставі показників потреби у фінансуванні аграрного бізнесу підприємств із земельним банком від 100 до 2000 га, які спеціалізуються на вирощуванні зернових та олійних (в першу чергу - соняшнику), наявності досвіду підприємств області у проведенні зовнішньоекономічної діяльності.

Перша аграрна розписка на 32 т насіння соняшника була видана 13 лютого 2015 року компанії «ПЗК-Агро» Полтавської області. Кредитором за розпискою було сільськогосподарське підприємство «Комбикормовий завод». Договірна вартість розписки - 192 тис грн. Станом на березень 2016 року фермерськими господарствами України укладено 12 аграрних розписок: 1 фінансова розписка в Вінницькій області («Колорит Аг-

ро» на 450 тис. грн.), 1 товарна розписка в Черкаській області («Агро Ко» на 5 тис. т кукурудзи) та 10 аграрних розписок в Полтавській області («ПКЗ-Агро» - 5 товарних розписок, «Каплинцівське» - 1 товарна розписка, «Украгросоюз КСМ» - 1 фінансова розписка, «Агроперемога», «Крічківка-Агро-Плюс», «Червонозаводське бурякогосподарство» - по 1 товарній розписці. Середній розмір зобов'язань за однією розпискою становить 3 млн. грн., загальна сума зобов'язань – понад 50 млн. грн.) [25]. Чому ж не виправдалися сподівання експертів, які можливості та загрози використання аграрних розписок для всіх учасників?

Основними перепонами на шляху запровадження аграрних розписок під майбутній урожай та активізації їх використання в Україні можна вважати:

1. відсутність достатньої обізнаності у використанні інструменту усіма учасниками. Як наслідок – недовіра до використання будь-чого нового;

2. відсутність схеми обліку інструмента, включаючи податковий та оподаткування для всіх учасників кредитування в цілому;

3. неготовність правової, судової та виконавчих систем вирішувати питання, пов'язані з відносинами, які виникають на кожному етапі обігу аграрних розписок і звичайно, на етапі виконання зобов'язань;

4. слабкий рівень захисту прав кредиторів, що обумовлює застосування додаткових методів зниження ризиків шляхом страхування, проведення моніторингу забезпечення тощо;

5. недостатній розвиток системи страхування сільськогосподарського виробництва.

6. відсутність спеціалізованих банківських установ, як можливих учасників обігу аграрних розписок;

7. відсутність єдиного реєстру земельних ділянок і прав на них.

Доцільно також зазначити, що введення в обіг аграрних розписок передбачає значну участь нотаріусів в даному процесі та реєстрацію розписок в єдиному реєстрі. В Україні створений спеціальний реєстр розписок, але до нього на поточний момент підключено лише 11 нотаріусів.

Основними ризиками використання аграрних розписок для виробників сільськогосподарської продукції є загроза втрати прав на землю або значна боргова кабала у випадку неврожаю чи втрати врожаю. Крім того, для кредиторів, які з метою захисту власних прав, будуть змушені вимагати страхування залогового майна, або користуватися послугами оцінщиків посівів та/або врожаю, є загроза збільшення витрат.

Висновки. В аграрному секторі України домінуючу роль виконують вертикально-інтегровані агроформування. Для малих та середніх аграрних підприємств обмежений доступ до значної кількості фінансових ресурсів, в тому числі і тра-

диційного банківського кредитування. Механізм кредитування аграрного виробництва малих та середніх підприємств на основі аграрних розписок дає можливість залучати матеріально-технічні та фінансові ресурси для проведення основної діяльності. Проте, даний механізм та інструмент повинен бути не єдиною можливістю доступу до ресурсів, а альтернативним інструментом. Зарубіжний досвід свідчить про наявність певних переваг аграрних розписок, проте засвідчує також, що без всебічної підтримки сільськогосподарських товаровиробників як в прямій, так і

непрямій участі з боку держави не обійтись. На наш погляд серед інструментів фінансово-кредитного механізму, використання яких є доцільним для обслуговування малих агроформувань, слід виділити займи в кредитних кооперативах, які необхідно створити в інфраструктурній сфері малого підприємництва на селі. Це буде можливим при забезпеченні правових умов і дієвій підтримці держави цих кооперативних утворень, які складатимуть певну альтернативу банківським кредитним установам.

Список використаної літератури:

1. Політика сільського розвитку на базі громад в Україні [Текст] : наукова доповідь / за ред. О.М. Бородіної, І.В. Прокопи, О.Л. Попової; НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». – К., 2015. – 70 с.
2. Лупенко Ю. Сучасні інструменти для фінансування аграрного сектору економіки [Електронний ресурс] / Ю. Лупенко, В. Феценко // Україна фінансова - інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку. - Режим доступу : http://www.ufin.com.ua/analit_mat/sdu/132.htm. - Назва з домашньої сторінки Інтернету.
3. Лупенко Ю. Ф'ючерсні механізми для розвитку аграрного сектору економіки [Текст] / Лупенко Ю., Феценко В // Фінансовий ринок України. – 2012. - №9. - С. 20-23.
4. Експерт про нові альтернативні інструменти інвестицій в український АПК [Електронний ресурс] // Новини сайту Банку Кредит Дніпро від 05.06.2015 - Режим доступу : http://creditdnepr.com.ua/ukr/press-centre/news/?news_id=543 - Назва з домашньої сторінки Інтернету.
5. Андрієвський В.Є. Економічна доцільність впровадження системи кредитування під заставу майбутнього врожаю в Україні [Електронний ресурс] / В.Є. Андрієвський, С.М. Терещук, Н.В. Сеперевич. – Режим доступу : http://www.amdi.org.ua/docs/Bulletin/Bulletin_67_April_2012.pdf - Назва з домашньої сторінки Інтернету.
6. Андрієвський В. Нові інструменти кредитування під можливий врожай. Бразильський досвід впровадження системи CPR. Можливості та реалії для України: Звіт [Електронний ресурс] / Віктор Андрієвський, Сергій Ключа, Володимир Колісник, Євген Обращенко, Олена Протченко, Наталія Сеперевич, Сергій Тараканов, Сергій Терещук // Інститут розвитку аграрних ринків, Київ. – Жовтень, 2011. - Режим доступу : <http://uub.com.ua/wp-content/uploads/2015/07/PHFAMDI-FAO-Report-UKR.pdf> - Назва з домашньої сторінки Інтернету.
7. Калетнік Г.М. Аграрна розписка як альтернативний варіант фінансового забезпечення аграрного виробництва [Електронний ресурс] / Калетнік Г.М., Пчелянська Г.О., Терещук С.М. - Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. - №4 (70). Том 2. – 2012. – С. 74-79. - Режим доступу : <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/830.pdf> - Назва з домашньої сторінки Інтернету.
8. Терещук С.М. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про аграрні розписки» [Електронний ресурс] / С.М. Терещук, Г.М. Калетнік. – 19.12.2011. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=42135&pf35401=209896>. Назва з домашньої сторінки Інтернету.
9. Бразильські форварди на українському полі: Матеріали круглого столу на тему «Кредитування сільськогосподарських виробників під заставу майбутнього врожаю: досвід Бразилії та перспективи запровадження в Україні» [Електронний ресурс] / Український тижневик ділової інформації «Агропрофі». – 2015. - Режим доступу : <http://www.agroprofi.com.ua/home/445.html> - Назва з домашньої сторінки Інтернету.
10. Ключа С.О. Аграрні розписки. Механізми впровадження в Україні для фінансового забезпечення аграрного виробництва. Матеріали семінару «Формування комерційної системи фінансового забезпечення агропромислового комплексу України». [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.amdi.org.ua/projects/implementation-of-the-project/events.html> - Назва з домашньої сторінки Інтернету.
11. Пілотний проект із впровадження аграрних розписок на території Полтавської області стартував. [Електронний ресурс] / Сайт Департаменту агропромислового розвитку Полтавської обласної державної адміністрації. - Режим доступу : <http://apk.adm-pl.gov.ua/novina/pilotniy-proekt-iz-vprovadzhennya-agrarnih-rozpisok-na-teritoriyi-poltavskoyi-oblasti> - Назва з домашньої сторінки Інтернету.
12. Напрями роботи з впровадження аграрних розписок. [Електронний ресурс] / Сайт Аграрного комітету громадської ради при Київській обласній державній адміністрації. - Режим доступу :

<https://agrokomitet.wordpress.com/2015/09/02/%D0%BD%D0%B0%D0%BF%D1%80%D1%8F%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%B2%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%80%D0%BD/> - Назва з домашньої сторінки Інтернету.

13. Стойко О. Я. Кредитування сільськогосподарських виробників під заставу майбутнього врожаю з використанням аграрних розписок [Електронний ресурс] / Стойко О. Я. - Режим доступу : http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/1632/1/Naukovi_chut_2013_tom_2_141-144.pdf - Назва з домашньої сторінки Інтернету.

14. Про аграрні розписки : Закон України від 6 листопада 2012 року №5479-VI із змінами [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5479-17/print1460301033140282> - Назва з домашньої сторінки Інтернету.

15. Коваленко Т. Аграрні розписки: оформлення, видача, обіг та виконання [Електронний ресурс] / Тетяна Коваленко // Агробізнес сьогодні. - №11(258). - червень, 2013. - Режим доступу : <http://agrobusiness.com.ua/u-pravovomu-poli/1650-agrarni-rozpisky-oformlennia-vydacha-obig-ta-vykonannia.html> - Назва з домашньої сторінки Інтернету.

16. Коваленко Т. Векселя vs. аграрні розписки: спільне та відмінне [Електронний ресурс] / Тетяна Коваленко, Андрій Лук'яненко. // Агробізнес сьогодні. - №13(284). - липень, 2014. - Режим доступу : - Назва з домашньої сторінки Інтернету.

17. Коваленко Т. Векселя vs. аграрні розписки: як це працює? [Електронний ресурс] / Тетяна Коваленко, Андрій Лук'яненко. // Агробізнес сьогодні. - №17 (288). - вересень 2014. - Режим доступу : - Назва з домашньої сторінки Інтернету.

18. Блінов Є. Аграрні розписки: здобутки України за роки дії профільного закону [Електронний ресурс] / Євген Блінов.- 12 жовтня 2015. - Режим доступу : <http://agravery.com/uk/posts/author/show?slug=agrarni-rozpiski-zdobutki-ukraini-za-roki-dii-profilnogo-zakonu> - Назва з домашньої сторінки Інтернету.

19. Сьомченков О. А. Оптимізація нормативного регулювання використання аграрних розписок [Текст] / Сьомченков О. А. // Економіка АПК. - 2015. - № 1 - С. 46.

20. Луговий М. Аграрні розписки успішно витримують випробування практикою [Електронний ресурс] / Микола Луговий. - Інформація від 17-03-2016. - Режим доступу : http://agrorynok.com.ua/articles/Agrarian_receipts_6 - Назва з домашньої сторінки Інтернету.

21. Сільське господарство України : Статистичний збірник за 2014 рік [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm - Назва з домашньої сторінки Інтернету.

22. Єрмолаєв А. Аграрний сектор України: тенденції, суб'єкти, перспективи реформування [Електронний ресурс] / А.Єрмолаєв, І.Клименко, В.Ємець, С.Таран - Інститут стратегічних досліджень «Нова Україна». Київ - 2015, липень. - 28 с. - <http://newukraineinstitute.org/media/news/549/file/Agro%202015.pdf> - Назва з домашньої сторінки Інтернету.

23. Про аграрні розписки: закон України від 06.11.2012 № 5479-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5479-17>. - Назва з домашньої сторінки Інтернету.

24. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про аграрні розписки» від 19.12.2011 р. № 9610 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GF7EY00A.htm. - Назва з домашньої сторінки Інтернету.

25. Інформація про результати впровадження аграрних розписок в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://agropolit.com> . - Назва з домашньої сторінки Інтернету.

26. Ukraine: new system eases farmers' access to pre-harvest financing/ - <http://www.fao.org/europe/news/detail-news/en/c/293280/>

Маслак Н.Г. Аграрные расписки в системе финансово-кредитного обеспечения аграрных предприятий Украины

В статье исследуются основные инструменты финансово-кредитного обеспечения аграрных предприятий. Обоснованы условия использования аграрных расписок для обеспечения потребности в ресурсах сельскохозяйственных предприятий различных видов. Определены возможности и угрозы применения аграрных расписок малыми и средними аграрными предприятиями Украины.

Ключевые слова: финансово-кредитное обеспечение, аграрный сектор экономики, малые аграрные предприятия, аграрная расписка.

Maslak N. Agricultural Receipts in the Financial and Credit Providing of Agricultural Enterprises of Ukraine

The main instruments of financial and credit support of agricultural enterprises are examined in this article. In the article describes the conditions of use of agrarian receipts for the resource requirements of different types of the agricultural enterprises. Identified opportunities and threats of agrarian receipts of small and medium agricultural enterprises in Ukraine.

Keywords: financial and credit support, the agricultural sector of the economy, small agricultural enterprises, agrarian receipts.

Дата надходження до редакції: 12.04.2016 р.

Рецензент: д.е.н., професор Чупіс А. В.

УДК 338.2

АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ РЕЗУЛЬТАТОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

О. В. Чернецька, к.е.н., доцент, Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

В статті наголошено на необхідності управління фінансовими результатами в контексті стратегічного напрямку розвитку аграрних підприємств. Розглянуто етапи стратегічного управління фінансовими результатами, визначено передумови та складові стратегічного розвитку, проаналізовано інструментарій реалізації дій для досягнення стратегічної мети. Акцентовано увагу на необхідності корегування інструментарію у відповідності до визначених пріоритетів стратегічного напрямку.

Ключові слова: фінансові результати, управління, стратегія розвитку, інструментарій.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Ринкові умови господарювання вимагають від товаровиробників прийняття управлінських рішень щодо оптимізації чинників формування фінансового результату таким чином, щоб отримати бажаний розмір прибутку. Вищезазначені дії менеджерів є складовою системи управління підприємством. Враховуючи як позитивний, так і негативний вплив зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на розмір фінансового результату, менеджери мають обрати такий напрям управління господарськими процесами, який би при наявних ресурсах забезпечував достатній рівень рентабельності діяльності. Реалізація таких заходів передбачає поступове здійснення необхідних кроків в часовому просторі, що в сукупності становить процес стратегічного управління фінансовим результатом підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Касич А. О., Циган Р. М., Карбан О. І. наголошують на необхідності роботи підприємства на перспективу [5]. Як зазначають вчені, у підприємства немає майбутнього, якщо воно не застосовує розроблену стратегію свого розвитку. Отже, стратегічне управління стає важливішим фактором успішного виживання в ринкових умовах. На думку Руденко М.І., причиною підвищення ролі стратегічного управління діяльністю підприємства є прискорення змін у зовнішньому середовищі, поява нових потреб у споживачів, зростання конкуренції, розвиток інформаційних мереж тощо [6]. Повністю погоджуємось з Рябенковим О.В., який стверджує, що для успішної роботи підприємство має врахувати всі чинники, які впливають на його фінансові результати [7]. Дійсно, фінансові ре-

зультати аграрних підприємств формуються одночасно під впливом цілого комплексу економічних процесів і явищ. При цьому в окремі часові проміжки сила впливу тих або інших чинників змінюється, дія одних чинників підсилює або знижує вплив інших, суттєво змінюється ступінь впливу різних чинників залежно від стадії інших факторів впливу. Лише застосування системного та синергетичного підходу в системі управління фінансовими результатами дозволить врахувати сукупність всіх чинників, тим самим підвищити рівень ефективності господарювання аграрних підприємств. Всі ці підходи дозволять планувати та прогнозувати власні напрямки управління фінансовим результатом, тим самим формуючи стратегію розвитку аграрного підприємства.

Отже, вчені досліджують проблематику окреслення стратегії управління фінансовим результатом на вітчизняних підприємствах, але поза їх уваги залишається діяльність аграрного сектору економіки. В умовах економічної кризи споживання продукції всіх галузей економіки України скорочується, але аграрний сектор забезпечує продовольчу безпеку країни. Тому пошуку шляхів ефективного використання аграрного потенціалу в контексті формування стратегії розвитку аграрних підприємств має приділятися достатньо уваги.

Метою дослідження є аналіз окремих складових механізму стратегічного управління фінансовим результатом в умовах аграрного виробництва.

Виклад основного матеріалу. Стратегія розвитку підприємства розробляється з урахуванням фінансових можливостей підприємства, чинників внутрішнього та зовнішнього середови-